

Lieve Brigitte,

Ik wil je graag bedanken. Voor je perfect getimedede opduiken in het verhaal. Net toen ik het punt had bereikt waarop ik Felicity op een zo pijnlijk mogelijke manier wilde ombrengen, het liefst langzaam, viel het licht van jouw zaklantaarn het kippenhok van mijn gedachten binnen. En met jou verscheen ook het mededogen.

Mededogen, de mildere variant van medelijden en medevoelen, is een van de mooiste gevoelens ter wereld. De Tsjechische auteur Milan Kundera heeft ooit een prachtig boompje opgezet over hoe die twee laatste begrippen van elkaar verschillen, door via hun etymologie in verschillende talen na te gaan welke emotie erachter schuilgaat. Medelijden, de samenstelling die in zowat alle Latijnse talen voorkomt, benadrukt dat we het lijden van de ander niet in koelen bloede kunnen aanzien. En dus lijden we mee, met meer lijden tot gevolg. Schuiven we van *compassion* op naar *pity*, komen we al dichterbij pieta — en meteen zie ik de pieta van Bernini voor me, en de droefnis waarmee de moeder naar haar dode zoon in haar armen kijkt. Als vanzelf weerklinkt in de verte Bach, waarschijnlijk het Erbarme Dich, en woorden als erbarmen dringen zich op. Maar, zegt Kundera, het impliceert ook dat we ons beter voelen dan diegene die lijdt, en erop neerkijken. Met liefde heeft dat niets te maken. Dat is anders in talen die niet ‘lijden’ maar ‘voelen’ als wortel hebben. Meevoelen is niet alleen meeleven met een ander in zijn ongeluk, maar ook andere gevoelens met de lijdende kunnen delen — zoals geluk, angst en pijn. Zich kunnen inleven in de ander. Ten volle. En dus ook, en hier neem ik het weer even over van Kundera, de ander, diegene die lijdt, zelfs in het diepst van zijn lijden ten volle blijven zien. Met al zijn capaciteiten, als volledige mens, en niet gereduceerd tot dat ongelukzalige moment. Medevoelen is het opstapje naar mededogen: we zien de ander lijden, en willen daarop ingrijpen. Niet meetreuren, maar het lijden verzachten. Ons over hem of haar ontfermen. Zodat de ander over dat lijden heen komt, en weer zichzelf wordt. Hou dat beeld even vast, terwijl we terugkeren naar het kippenhok.

Wat jou ertoe aanzet elke ochtend eieren op de drempel van de buurman te zetten, is precies dat. Wat jou tegen hem doet zeggen: woon gerust in het kippenhok, als je maar niet met de kippen mee-eet, maar bij ons aan tafel aanschuift, is eveneens dat. Wat mij ervan af bracht Felicity de hersens in te slaan, spreekwoordelijk en fictioneel, komt voort uit dat zelfde gevoel. Mededogen te hebben, of zoals Kae Tempest het noemt, *radical empathy*, zelfs met de hartelozen.

Voor Felicity is lijden een teken van zwakte dat de mens onmiddellijk reduceert. Tot een verliezer. Niet volgens het principe ‘wie zonder zonde is, werpe de eerste steen’, maar volgens het principe ‘wie zonder wonde is, werpe de eerste steen’. Al te vaak zijn het de ongeschondenen, die zich niet kunnen inbeelden pijn te hebben of van de ladder van het leven af te schuiven, die zelfs geen medelijden kennen. Omdat ze geen pijn kennen. Soms zijn het ook de gekwetsen, wier wonden niet geheeld zijn, die, schermend met de kloppende pijn van hun eigen etterende pus, hun onrecht in de vorm van haat proberen af te wentelen op andere pechvogels. Mededogen daarentegen komt vrijwel altijd van zij die door het leven gekwetst zijn, en wiens wonden vervolgens zijn geheeld. En dat heeft alles met liefde te maken.

Laat ons dus houden van de gekwetsten. Zonder te focussen op hun wond, zodat we de ander in zijn waarde laten, en niet enkel de pijn van het moment zien, maar de hele mens. Daaraan herinnerde je mij, in twee zinnen. Gewoon door jouw ongeschonden hand naast Ludo's trillende hand te leggen, twee handen waarin een lang vergeten aanraking nazinderde die beschreven werd in misschien wel de mooiste zin van dit boek:

“Toen we met elkaar vrijden, jaren geleden, waren Brigitte en ik elk op onze eigen manier een deur aan het dichttrekken terwijl we onze andere hand vrij hadden, en die handen deden mooie dingen, zachte dingen, magische dingen. Die handen graaiden niet in onze nieuwe toekomst, die handen waren ongebonden, vrij door de transitzone waarin we ons bevonden. Transitzones zijn de beste plekken om te vrijen, als je het mij vraagt.”

Amen. Laat dat het einde zijn van deze lezing, beminde luisteraars, en mijn boodschap in deze kersttijd. Ik was graag priester geworden, gewoon om de preken te mogen schrijven — dat deel ik met Jeanette Winterson, maar tussen droom en daad stond, gelukkig, een en ander in de weg. En niet alleen het celibaat. Dus ga heen en heb lief, al dan niet in transit, maar koop eerst het boek.